

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za po godinu K 6. — Za Sibenik na godinu donasjanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuzivo u Sibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redu. — Neurankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Skupština stranke prava u Makarskoj.

Predsjednik daje rieč izvjestitelju dr. A. Dulibiću o IV. točki dnevnog reda:

O izbornoj reformi.

Dr. A. Dulibić naglasiva, kako stranka prava od uvijek traži uvođenje obćeg, jednakog i tajnog prava glasa. Ona je taj svoj zahtiev, kao pučka stranka koja svoju snagu osniva na volji naroda, i u svojem pravilniku uzakonia. Prema tomu i u raznim skupštinam, koje su se držale prošle godine i ove, privrženici stranke prava su od svojih zastupnika tražili, da rade za sveobće jednako i tajno pravo glasa.

Prema običaju stranke, prema njezinom programu i pravilniku, prema zahtievima raznih skupština i danas stranka prava ima da podigne glas za to obće pučko pravo.

U istinu pravednijeg i potrebitijeg zahtieva ne može da bude. Svaki član naroda plaća porez u novcu i u krvi, svaki je dužan izpunjavati, što se od njega traži, pa je zahtiev pravednosti, da i svi utječu u javni život svojim glasom, svojom odlukom o biranju narodnog predstavnika.

Nu osim pravednosti pitanje je i obće koristi, da svi odrasli članovi naroda sudjeluju u izborima, jer obćenitost, u svojoj ukupnosti, želi sebi uvijek ono, što je dobro, što je obćenitosti od koristi i što joj pospješiva napredak. To je od tolike važnosti, da se može utvrditi, kako obćenitost ne može protiv sebe griešiti.

Nu osim te stalne istine, da je obće, jednako i tajno pravo glasa, zahtiev obćeg nastojanja za istinom i napredkom, ono i po sebi je od neizmjerne koristi za narod, jer ono tiska na zanimanje za javne posle i po tom na socijalni i gospodarsveni razvitak.

Mi i kao članovi potlačenog i zapuštenog naroda i kao članovi stranke, koja radi, da se narod hrvatski oslobodi od izrabljivanja i briga najviše za sebe, vidimo u obćem jednakom i tajnom pravu glasovanja moćno sredstvo uspjeha narodnoga.

Današnjim izbornim redom, gdje stranka prava ne raspolaže nikakvim vlastima, gdje je sve u protivničkim rukam, naša stranka mora imati do tri četvrtine glasa, ako će pobijediti onu protivničku jednu četvrtinu, ali kod obćeg prava glasa toga nebi bilo. Tu su sve stranke upućene na svoju snagu i gdje je većina izbornika, tu je i pobjeda. Stranka ima garanciju uspjeha jedino u svijest i snagu svoju.

Naprotiv današnjim izbornim redom, oni koji su na vlasti, podpomagani od vlade, mogu upriličiti izpadak izbora tako, da ne dodje do izražaja narodna volja, nego samo njihova i njihovih interesa. Ovi interesi pojedinačno obično nisu istovjetni sa onima većine pučanstva, nego su im često i u većini slučajeva protivni.

Prema tim jazličitim interesom može se utvrditi, da je današnji izborni red izvori svemu zlu koji vlada u javnom životu Dalmacije.

U ovo 30 godina uprava zemlje je uvijek u čistim rukam i čela njihova politička borba sastoji, da ju u svojim rukam uzdrže. Od kolike je to štete za napredak zemlje i našeg naroda ne treba ni govoriti. Jer buduć ta uprava bez oslona u narodu, ona nema potrebitu snagu prama vladi, a nema i nemože imati ni potrebitog povjerenja u narodu.

Za to ta većina, i uprava njezina mora u svemu zavistiti od milosti vlade, prema kojoj valja da je slepo pokrva. Na taj način čeli naš ustavni život, naše zastupstvo pretvara se u pokorno orudje, koje služi vladi da opravda svoje nikakvo djelovanje na korist zemlje.

Još od Pavlinovića govori se o promjeni tog nesavremenog, sredovječnog izbornog našeg reda, ali nema izgleda da bi ga današnja većina htjela promieniti.

Sabor u Zadru još godine 1905. bio je stvorio zaključak za uvođenje obćeg, jednakog i tajnog prava glasovanja. To je po svoj prilici učinjeno, jer se javnost kroz novine za to lici učinjeno, jer se to pravo bilo izvelo drubila izjavila i jer se to pravo bilo izvelo drubila izjavila i jer se to pravo bilo izvelo drubila izjavila.

prava glasa nije kod nas radilo. Kroz ove četiri godine većina muči i treba reći da neće izborne reforme.

Godine 1907. učinjena u saboru je ista komedija, ali ostalo se gdje se bilo.

Ove godine u saboru, ta većina, uza sve zaključke prvašnjih sabora nije učinila ništa. Sa svim da se o tomu već prije radilo, sa svim da se moralo doći pred sabor sa osnovom gotovom, ne samo da se to nije učinilo, nego se pače zagovaralo nešto, što ni u snu nebi odgovaralo obćem pravu glasa. Većina hoće da sačuva i kurije i ograničenje prava glasa na porez i razdiobu kotara kakivi su danas.

Stranka prava se, u duhu svog programa i tumačeć potrebe zemlje, toj namisli energično oprla. Na njezin predlog se zaključilo, da se ima sazvati izvanredno zasjedanje sabora, pred kojim bi se iznela izborna reforma.

Drugim riečima to znači, da ne bi smjelo biti sabora dok se pred njim ne iznese na riešenje izborna reforma, ali može se biti uvjereneno da od svega toga neće biti ništa, jer većina sabora može radi javnosti zaključiti što hoće, ona će uvijek raditi samo ono što joj dopusti vlada.

Ta većina, da još bude slabija i nevoljnija, preuzela je sve u svoje ruke: i predsjednika i podpredsjednika i upravu zemlje. A kako ona zna za dato nema ni oslona u narodu, ni svoje snage, predala se ote podopnu u okrilje vlade, koja za to neće htjeti uvesti obće pravo glasa, da ne bude prisiljena obračunavati sa upravom zemlje, izabranju po želji i volji naroda.

I radi ove okolnosti neobhodno je potrebita izborna reforma u smislu obćeg i jednakog prava glasa.

Treba dati narodu mogućnost uspjeha u borbi za njegova prava; treba dati narodu mogućnost da nad sobom promjeni nevaljale uprave; treba dati narodu mogućnost da se može zaštititi i oprijeti se sustavu.

Kako narod ne može doći današnjim izbornim redom do svog glasa nosi za primjer Makarsku, te opisiva dugogodišnje borbe. Opisiva i današnju borbu, i iznaša što je u saboru bilo učinjeno, zaključeno. Uzda se u poštnu rieč zadatu.

Naglasivajuć i ostale uzroke političke i gospodarsvene naravi za obće, jednako i tajno pravo glasa, preporuča da stranka prava i svi njezini ljudi drže ovo pitanje vazda budnim, dok ga za narod ne izvostji. A zastupnici stranke prava, kako su do sada, tako će i u buduć još većom odlučnošću raditi, da se već jednom uvede u svim izborima obće pravo glasa.

Govor izvjestitelja Dr. A. Dulibića bio je nagradjen velikim odobravanjem.

U smislu njegova govora bila je od gosp. Don A. Šeparovića iznešena i na prihvat predložena rezolucija o sveobćem, jednakom i tajnom pravu glasa.

Predsjednik javlja, da će sve rezolucije melnuti na glasovanje kad se iscrpi dnevni red.

Na to gosp. zastup. Šimunić govori takodjer preporučajući uvođenje obćeg, jednakog i tajnog prava glasa. Nu neka to ne bude samo za carevinsko vieće i sabor nego i za obćine. Nije sramota vladi što mi imademo die uprave obćina i zemlje nego nami, pučanstvu. Zagovara rad u narodu, koji zna što je pravo i korisno za obće dobro, pa će narod biti dušom i srcem u redovima stranke prava, koja zagovara istinski njegovo dobro i napredak.

Govorniku skupštini odobravaju.

(Nastavić će se)

Op. Uredništva. Molimo u prvašnjem izvješću nadodati, što je slučajno pripisivač izostal, da je predsjednik pri otvoru skupštine, »gamutim riečima spomenuo smrt blagopokojnog Don Pave pl. Zanki na što čela dvorana klicje: Slava mu!

Glasovi novina o skupštini.

»Hrvatska Sloboda« pod ovim naslovom donosi izmedju ostaloga:

Kao što ovamo u banovini, tako je i u Dalmaciji pravaštvo bilo izloženo kojekakvim olujama. Pretrpilo je dosta gubitaka u svojim redovima.

domima. odbilo se e jod njega mnogo boraca. Mnogo i mnogo onih mladih ljudi, koji su u zanosti mladosti znali izicati najradikalnije pravaštvo, kasnije ušav u život, odbili su se od čiste nepatvorene hrvatske misli i bacili se na polje kompromisa. Mnogi koji su pravaštvo i trgovali, odbili su se od pravaške misli, stvorili su nove stranačke organizacije i tako se iznevjerali zastavi, pod kojom ih je narod birao i podigao do ugleda i važnosti.

Pravaštvo je izgubilo amo i tamo po kojeg častnika, ali vojsku nije nikada izgubilo. Od padnike je stranka prava znala uvijek vjesto i uspješno zamieniti boljim i vrijednijim.

Stranka prava u Dalmaciji pokazala je u zadnjem pokrajfinskom saboru, da je zrela za vođenje naroda na borbu protiv njegovih protivnicima, na borbu za ujedinjenje domovine. Stranka prava je dokazala i svojim predlogom o prilikama u banovini i svojom znamenitom adresom, da joj nitko ne može prednjačiti ni političkom spremom, ni vještinom ni sviešču, ni shvaćanjem velikih zadataka, koji nam se nameću u ovo burno političko doba, kada se tresu temelji dualizma.

Stranku prava u Dalmaciji čekaju teške brige u nedalekoj budućnosti. Sve dosadanje stranke su ovu i onu stranu Velebita podopnu su izgubile razlog svoga obstanaka, politika rezolucionaša u Dalmaciji i ovdje pretrpila je poraz. Gore nego u banovini, u Dalmaciji braća naših koalicionaša pokazaše u zadnjem saborskom zasjedanju, da njima nije do naroda, da im nije do zdravih prilika u zemlji, da im nije do pravog napredka, nego jedino do vlasti i do prihoda time skopćanih.

Mi nismo zvanj, da dajemo savjete ni upute našoj braći u Dalmaciji. Oni su pravaši kao i mi, znadu za svoje dužnosti prema narodu, poznadu program stranke, pa će prema njemu urediti svoj rad i bez naših savjeta i uputa. Karakteristika pravaša sastoji se uprav u tome, što se oni i bez posebnih dogovora i uputa nadju uvijek zajedno, kad god se radi o dobru otačbine. Zato ma što zaključili današnji skupštiniari u Makarskoj obzirom na pojedine stranačke grupacije u domovini, uvjereni smo, da će njihov zaključak biti od koristi stranci prava, biti će na uhar pravašima načelū i od koristi samoj narodnoj stvari.

Mi o toj skupštini nismo htjeli unapried šta pisati, da nebi izgledalo, kao da se namećemo ili da nepozvani dielimo upute i savjete. Ali sada možemo reći kako bi poželjno bilo, da i dalmatinski pravaši porade oko okupljanja pravaških redova diljem sveukupne hrvatske domovine. Ako nam stavljaju vlastodržci Beča i Pešte kojekakove zapreke, da ne budemo državno sjedinjeni, a mi se barem sjedinimo, koji skupa spadamo po srcu, po poštnju, po pravaškom mišljenju i po nesebičnu radu za jedinstvo i slobodu hrvatskoga naroda i organizujemo se u jednu stranku. Naše stranke treba da jednom postanu jedna uzko spojena organizacija, koja će predstavljati u istinu ono narodno vieće, za koje su se pravaši toliko izložili i toliko radili, a koje nije dovelo do ničesa, niti nažalost imade izgleda, da će do česa dovesti.

Tu zajednički i jedinstvenu organizaciju nameće nam nestalan politički položaj u cjelokupnoj monarkiji. Hrvatsko pitanje mora jednom doći na tapet, moraju i gospoda u Beču vidjeti, da ovako ne može d lje. Mi ćemo sa svoje strane svagdje urgirati, da se stane jednom riešavati hrvatsko pitanje, da se počme ozbiljno raditi ako udovoljenja našim pravima i zahtievima.

Ali da pravaški rad ne bude zahtiepan, i time da ne bude oslabljen, da naša taktika u Dalmaciji i u Hrvatskoj bude jednolična, nuždana je jedinstvena organizacija, nuždan je sporazum pri svakom odlučnom i važnom koraku.

»Narodni List« u Zadru, glasilo za interese zna se čije, iako djer je progovorio o skupštini. Nu naravno to on mora učiniti na svoj način. Misli on, kad se komu makar i kroz plać, ruga i omalovažava ga, da je spasio interese. Nu prošla su vremena, da se ruganjem to može postići. Treba se znijoti »Narodnom Listu« i svim njegovim, da samo i za čas prikriju svoju politiku osobnog afarizma. Pa ni to im ne uspjeva. Učinjeno nemože se zaniekati, a još manje opravdri.

I neka zna »Narodni List«, da je narod već sif te politike gnusnog osobnog afarizma, i da je narod stložan sa strankom prava u tom, da se jednom već ima obračunati sa špekulativnim i komedijantima na račun hrvatskog naroda i njegove politike.

U toj slozi »Narodni List« može naći posve lasno uzrok, zašto se u najgore doba godine »zgrnulō mnoštvo naroda u Makarsku«, zašto je skupština bila »prožeta oduševljenjem«, zašto je skupština »vanredno uspjeła«, zašto su rezolucije »jednoglasno prihvaćene«, i zašto je »utvrdjena sloga dobrih u dobru«.

Ne treba, da se »Narodni List« pozivlje na fraze, da umanj bi svoj. Fraze pravaša će postati rieči pretvorene u djelo.

Kratko brzojavno izvješće dalo je povoda »Narodnom Listu« da se javio frazom; nu o skupštini je do sada izvješćeno više nego se »Narodni List« nadao, pa eto sada prema svoim obćčanju, može se na skupštinu osvrnuti. Mi taj osvrć čekamo.

I ono klepalo koje se zove »N. Jedinstvo« progovorilo je o skupštini.

Ono se tješi, da je skupština ostavila isto vrijeme koje je bilo. Što je htjelo, da se vrijeme za stranku utvare promieni, poslie naše skupštine, kad i doba i život i djela utvare dokazivaju, da je na umoru?

Tu ni promjena vremena ne bi ništa pomogla. Udes je takav, da što je gnjilo propada.

Političke viesti.

Dr. Harambašić položio mandate. Dr. August Harambašić položio je ovih dana oba mandata, onaj u peštanskom saboru podneskom na predsjedništvo i onaj u hrvatskom saboru, podneskom na saborsku kvesturu. Ujedno se je opriostio s izbornicima novskog kotara pismeno. Pogovara se, da će hrvatsko-srbska koalicia kandidirat u Novskoj odvjetnika dra. Mirka Brežana, člana hrvatske stranke prava, koji je prošlih saborskih izbora kandidirao u Kriškome kotaru proti dru. Josipu Franku.

Tomašić o svojoj studiji. Dr. Nikola Tomašić poslao je iz Metlaka pismo uredništvu »Az Ujsaga«, u kojem se osvrće na tvrdnju nekih novina, kao da njegova netom izšla studija ima kakve političke svrhe. On izrazuje uvjerenje, da će u Hrvatskoj budućnost biti bolja i obilnija uspješima, kad se ne bude samo teoretski, nego i praktički radilo u duhu hrvatsko-ugarske nagodbe, koja priznaje hrvatski posebni individualizam. On je nastojao dokazati, kako je već za Kolomana obstojalo brainstvo izmedju hrvatskoga i ugarskoga naroda, te da je hrvatski narod od svoje volje Kolomana izabrao za kralja i krunio ga za kralja Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Svrha mu je bila dokazati, kako je sporazum obih naroda temeljem njihovih međusobnih odnošaja.

Osnova bosanskoga ustava. Opet je odgodjeno proglašenje bosanskoga ustava. Tvrdi se službeno, da je time uzrok krizi koji u Austriji, ali u Madjarskoj. U Sarajevu misle, da će izbori za buduć bosanski sabor usliediti jedva prije mjeseca svibnja sliedeće godine.

Atentat crkve na Hrvate. Trišćanskoj »Eđinosti« došao je do ruku zadnji svezak biskupskog glasila »Curia episcopalis«, gdje se na čelu iste nalazi naredba biskupa Nagla na svećenstvo, kojom se imade izbaciti iz hrvatskih crkava u Istri hrvatski jezik, zadnji ostatak prava, što ga je taj jezik kroz stoljeća uživao u crkvi. Ta se naredba poziva na dekret sv. stolice od 18. prosinca 1906. koji je službeno objavila konzistorijalna kongregacija u Rimu dne 2. srpnja t. g. s ozbiljnom opomenom samog pape na strogo provedenje. Iz istog dekreta izlazi, da je trišćanski biskup uputio u Rim, da se imadu sve crkve trišćansko-koparske biskupije smatrati kao latinske. Iznimka je dopušćana — i to samo za sada — za kastavski dekanat. (Na kastavščini pjeva naime svećenik kod mise hrvatski sve ono, što se imade pjevati glasnō. Ali to isto udomaćeno je i u nizu drugih crkava po Istri). Gdje je običaj, da se poslanica i evandjelje pjeva hrvatskim jezikom, nava naredba još ne zadaje tako jakoga udarca

(što se lije misle) za hrvatski jezik. A težak je udarac zadesio one crkve, gdje je svećenik pjevao hrvatski sve što se pjeva glasno. Ta odredba stupa u krieptost s prvom t. j. sljedećom nedjeljom adventa. Na adresu svećenstva naglasuje se još posebno, neka tu naredbu izvadja bez obzira na to, što će govoriti laici i novinstvo. Taj atentat na starodavna prava naroda, to prosto nasilje, morali će uzbuditi srčbu i ogorčenje u svakom čovjeku, koji misli i osjeća hrvatski i slavenski. Talijanski papa Pio X., silan slavenofob, odmah čim je zasio na svoju stolicu, upeo je sve sile, da uništi i izbrise sve, što u crkvi nosi na sebi slavensko obilježje. U svom „radu“ nije sustao, nego je našao i oduševljene pomagače. Biskup Nagl veselijem jednog germanskog šoviniste istrijebjuje hrvatski jezik gdje samo može. Ne koristi nikakovo opiranje naroda ni ono nešto starijeg narodnog svećenstva. Ti prezirati najsvjetliji narodnih osjećaja računaju sa uvjerenjem krotkog i dobrog hrvatskog naroda, koji se ne će moći ni htjeti uzprotiviti jednoj papinskoj ili biskupskoj naredbi. No neka se ne obmanuju. Hrvatski narod podnio je do sada baš od crkvenih oblasti već štosta i nije, energično reagirao, ali ovaj put mogao bi poviedjenj narodni ponos izbiti jačom silom na javu, mogla bi prestati strpljivost na razne izazove kokjekovih Nagla. A mi smo i sigurni, da Istra ne će mirno prihvatiti taj odurni atentat jednog pokvarenog, fanatičnog Nijemca biskupa, kao što se ni ne će pokoriti nazalim talijanskoga pape. Neka to bude sveta dužnost i briga svakoga inteligenta, koji sa narodom misli i osjeća: Narodni ponos i svijest nada svi! Svim silama valja poradići oko toga, da se takove nasilnike nauči respikirati pravo naroda i poštovati narodne osjećaje.

Trgovački ugovor sa Srbijom. Austrijski agrarci kane povesti sa svojim ugarskim istomisljenicima u Ugarskoj pokret proti zaključenju trgovačkoga ugovora sa Srbijom. U tu svrhu upričit će mnogobrojne pučke skupštine, u kojima će uputiti na pogibelj, koja prieti austrijskom seljačtu uvozom srbske marve i svježeg mesa. Na prekućerašnoj sjednici srbske skupštine tražili su samostalni poslanici od ministra inancija, da se poveće carinski ustav za sve artikle, koji se uvoze iz Austro-Ugarske sa 200%. Ovo samostalni radikal zahtievaju, da bi se onemogućio uvoz iz monarkije. Ministar financija Protić rekao je, da on ne može postupati po želji samostalnih radikala, jer izmedju Srbije i Austro-Ugarske nije objavljen carinski rat, ali da će on ipak učiniti sve onako, kako bi osigurao srbske trgovinske odnose.

Tiskovni zakon u Austriji. U sjednici carevinskoga vieća od 24. pr. mj. podnešen je prešni predlog o promjeni tiskovnog zakona. U tom se predlogu pozivlje vlada: 1. Neka naloži dotičnim oblastima, da se kod cenzure tiskopisa drže najveće objektivnosti, zatim da uvede potrebite mjere, kako bi se zaštitila sloboda štampe, zamjenjene u državni temeljni zakonima. 2. Neka podnese zastupničkoj kući osnovu modernoga tiskovnog zakona.

Vanparlamentarno ministarstvo Khuena. Kabinet grofa Khuena-Hoeoveraja imao bi karakter vanparlamentarnog ministarstva, s njim došao bi u ministarstvo i Kristoffy. Misli se, da će se Khuen staviti u dogovore sa Justhovim strankom, te s njim utanačiti kakav pakt za izbore. Pošto su narodnosti izjavile, da će podupirati svaku vladu koja donosi sveobće pravog glasa, to bi i one podupirale Hedervarya. To vriedi i za social demokrate. Što će Košut, to se ovaj čas nezna. — Ugarska dakle stoji pred velikim događajim. Sadanja koalicijske ne

može da rieši krizu. To je utvorenjeno onim časom, kad je vladar odlučio pozvati grofa Tiszu. Navodno je Wekerle sam preporečio kralju, da spasi 67-maše i da pozove Tiszu, neka svoju bivšu vojsku liberalaca pozove na okup i neka ih koncentrira u jednu stranku sa 67-maškim elementima. Nu Tisza drži, da još nije došlo vrijeme, da aktivno sudjeluje u politici.

Nadalje grofu Tiszi je jasno, da ni u tom slučaju danas nije moguće dobiti u narodu većinu. Vlada mora izaći pred narod sa koncesijama, kojih ne može dobiti. I Justhovci sa sveobćim pravom glasa stoje kao golemi zaprieka naprotiv većine vlade. Košut je sa svojom strankom ostao u takovoj manjini, da je postao u koaliciji suvišan. Zato je Wekerle odlučio bez obzira na Košuta koncentrirati nagodbene elemente. Ali valja promotriti mogućnost koncentracije 67-maških elemenata. Ako se nagodbeni elementi koncentriraju pod Andrassyem, to izlazi svakako iz kruga vladinih stranaka Košut. Ako pak dolaze u koncentraciju i liberalci sa Tisom, onda otpada ne samo Košut, nego i pučka stranka, jer on neće nikada da služi kabinetu, koji vodi antikerikalnu politiku. Dakle u svakom slučaju ostaje vlada u vrlo sumnjivoj većini, dapače u posljednjem slučaju i u manjini. Kriza se dakle naglo pomiče na vrhunac i tu će se konstatirati, da je nerješiva. Niti se daje riešiti sa koalicijom, ni sa koncentracijom nagodbjenjaka i čini se, da je s toga kruna odlučila pozvati Hedervarya, a da sastavi vanparlamentarno ministarstvo sa sveobćim pravom glasa. U tom slučaju naravno, da će biti ugrožena hegemonija magjarske rase. Medjutim u toku događaja ugarske krize ne može se vjerovati nikojoj promjeni. Situacija se mijenja od dana na dan, od jedne audijencije do druge. U riešenju ugarske krize bilo je već nevjerovatnih skokova, pa se zaista svaka nova faza mora prihvatiti sa nepovjerenjem. Sance ministarstva grofa Tisze su preko noći nikle i preko noći ih je opet nestalo. Isto se može dogoditi i sa idejom ministarstva grofa Hedervarya.

Khuen na vidiku. Jedan visoki državnik koji je vrlo dobro upućen, rekao je, da će konac pregovaranja, audijencija i konferencija biti — da će Njegovo Veličanstvo povjeriti sastav kabineta grofu Dragatinu Khuen-Hedervaryu. Isti pripisuje, da po svojoj prilici već 3. prosinca u Budimpeštu kao novimenovani ministar predsjednik. Njega pri tom podpomaze i podpomagači će najviše Ladislav Lukacs, a ova dva državnika imadu najviše pristaša u bivšoj liberalnoj stranci. Grof Khuen tražiti će najprije indemnitet, a nakon toga provesti će nove izbore. Novo izabrani parlament imati će prosveti izbornu reformu. Neovidni politički krugovi mniju pako, da će Khuenova vladavina biti samo prelazna. Njoj će doskora slediti drugo izdanje vlade grofa Tisze. Ovaj će na to doći sa programom, kog će prihvatiti umjereni Košutovci i nagodbene stranke. Na temelju toga programa stupiti će onda vladini kandidati u izbornu borbu.

Audijencija grofa Tisze. Sada je posve sigurno, da će grof Tisza biti primljen od kralja u audijenciju. Vladar navodno želi, da bivši ministar Tisza priskoči u pomoć sadašnjem kabinetu. Na koji način, to se predbežno nezna, no očito imade kruna osnovu za Tiszino sudjelovanje u razpletu krize. Tisza je otpudovao sa Wekerleom u Beč, nu njegova audijencija neće imati na imenovanje vlade nikakvog upliva, jer on nije voljan, da u tom pogledu poradi za riešenje krize. Tisza će samo vladara obavjestiti, da on ne može sudjelovati u današnjem razpletaju krize i tu odluku će razložiti argumentima. Tisza će vladaru

razjasniti da njegov politički program ne pristaje uz program današnje vlade i preporečiti vladaru da prepusti riešenje krize sadašnjoj većini. To je Tisza već onda predložio kruni, kad je bio prvi put u audijenciji. Tisza drži, da je koaliciona era grozničavi proces ugarske politike. Tu groznicu, reče Tisza medju svojim prijateljima, ne valja smetati, nego pustiti, da sama od sebe prestane. Bila bi nepopravljiva pogreška, kad bi se dali radi momentanog uspjeha članovi bivše liberalne stranke kompromitovati ime, što bi pošli sa koalicionim. Neka ova era sama sebe ubije, a ne da je tu mi ubijamo. Medjutim s druge strane piše „B. Naplo“ list liberalaca, da nije izključeno, da će vladar odlučno zahtievati, da Tisza primi riešenje krize u svoje ruke i da bi Tisza tu žrtvu morao doprinieti.

„Poruka“, tako se zove proglaš, koji je vodstvo stranke dra. Franka razaslalo u narod i to u 100.000 primjeraka. U poruci ima i mnogo gorkih istina, ali ima i takovih lačaka, koje pravaš ne bi u nikojem slučaju potpisao. Govoreći naime o koaliciji, o Srbima i o veleizdajničkog procesu veli: „To je pravi dublji razlog, zašto glavar zemlje ima mandat, da vlada bez sabora na štetu zemlje, zašto zabranjuje sumnjive skupštine i sastanke koalicije, te zašto je u obću takova vladavina kao nužno tu moguće u Hrvatskoj“. Prvi dio ove stavke zaudara na kilomete daleko argusovštino, a drugi dio... Rauchovskim tamjanom. „Poruci“ je zar zbilja bilo nužno, da u 100.000 primjera raztura po hrvatskom narodu jedno „... nužno zlo“? Ovako „Hrvat. Kruna“.

Reforma turskog ministarstva. Izmedju zakonskih osnova, koje predleže parlamentu na prihvat, nalaze se i dvie, koje provode reformu u ministarstvu. Jednom zakonskom osnovom se osniva ministarstvo trgovine, a drugom ministarstvo rudarstva i šumarstva. Koliko se sada može doznati, ministrom poljodjelstva bit će imenovan edan Bugarin iz grupe Saodanskijeve, a ministrom rudarstva jedan Grk. Time bi i narodnosti u otomanskoj carevini bile zastupane u ministarstvu.

Osjejuganje ribara i pomoraca.

Usljed zauzimanja zastupnika Dalmacije i Istre ministarstvo dalo se je skloniti, da zakon za osjejuganje pomoraca protegne i na naše ribare. U ovu svrhu na 11. prošlog mjeseca, bila je u Trstu sjednica, ili bolje skupština pomoraca i ribara u prostorijama trgovačke i obrtničke komore. Prisustvovali su ovoj sjednici predstavnici c. k. ministarstva trgovine i unutarnjih posala, pomorske vlade, industrijalnog vieća i gospodarske kuće, osjejugavajućeg vieća, trčarske i zadarske trgovačke komore, društva osjejuganja proti nezgodama u Trstu, kotarske bolesničke zadruge Trsta, te razni pozvanici. Iz Dalmacije bio je pozvan samo jedan ribar, a iz Istre 6. Bila su zastupana i parobrodarska društva male i velike plovitbe, predstavnici saveza pomorskih kapetana i častnika, trgovačke mornarice, savez pomorskog udruženja i savez (?) ribara.

Kako iz ovog vidimo nije se na nikoga zaboravilo, pak mislimo da je u Trstu i Istri obstojalo i koje mačije društvo, da ne bi ni ono izmaklo, a da ne bude pozvano.

Naprotiv ova osnova o kojoj se je razpravljalo ticala se je ponajviše nas i našeg puka, ticala se je Dalmacije. Pa što vidimo? Dalmacija broji 20 hiljada ribara, a na dogovor bio je pozvan samo 1 i izaslanik. Žao nam je što mu neznamo za ime, a stalni smo već unapred, da ni taj neće biti bio ribar. Dalmacija za stalno daje polovicu osoblja obalne i duge

plovitbe, na koj se ima odnositi ova osnova osjejuganja, pa ipak Dalmacija je bila injorirana. U doba, kada je vječala ova skupština u Trstu bio je otvoren i sabor dalmatinski, pa ipak ni on nije bio pozvan da reče svoju. Kao što nije bio pozvan sabor, nije ni odbor zemaljski, nije trgovačka obrtnička komora Splita i Dubrovačka, nisu občine Visa ni Komize, kao najvažnije za ribarstvo, nije „Zadružni savez“ u Splitu; u jednu rječ Dalmacija nije bila zastupana i tako nije mogla da reče svoju u obranu svojih sinova. Da se donekle popravi učinjena pogriješka pomorska vlada poslala je po Dalmaciji ribarskog nadzornika, da u debelim potezima saobči ribarima osnovu osjejuganja. Ne ćemo reći, da je ovo zlo urađeno, ali svakako je suvišno, jednom kad je osnova od većine bila poprimljena i kao takova u Beč poslana. Osnova, koju je ribarima g. Lorini na debelo saobči njih je ugodno iznenadila. A kako i neće? Do jučer naši ribari ostavljeni pukoj sudbini, danas stupa medju njih šef pomorske vlade, da im saobči kako su se bečka gospoda smlovala na njih i da će im dati podporu u starosti i nemoći. Ta ovo nije šala. Kome našemu ribaru neće srce veselo zaigrati, kad čuje da će on ako se razboli dobiti nadnicu, a kad navršiti 55 godina penziju? Nama je žao što nam ova osnova u cjelosti nije poznata, pa stoga cijenimo, da bi bilo veoma dobro, prije neg li bude poprimljena od parlamenta, da koji naš zastupnik je prevede i daje tiskati u kojoj od pokrajinskih novina, da se mi smrtnici uzglednemo upoznati sa njom i ako utreba na korist stvari i siromašnih ribara i pomoraca reći svoju i ako kasno, ali uvijek na vrijeme.

U koliko smo izvješteni u Trstu je skupština zaključila ove glavne tačke:

1. Osjejuganje započimlje 16. godinom do 50.
2. Za izplatu osjejugarima sastavljeno je 6 razreda, za prvi razred izplaćivati će svaki ribar ili pomorac svake sed razred 72 pare, dok ostali mice 12 para, a za šesti razred surazmjerno, dakle 24, 36, 48 i 60 para sedmično.

3. Pripomoci bi uzsledile poslie 55. do 60. godine, osim ložača (fogiste) koji bi su dobili poslie 50. godine. Ako se obrazemo na sve ovo te na broj samih ribara na Jadranu dolazimo do zaključka, da će oni sami doprinieti ovoj zakladi u srednju uzet razmjer izplate sedmično 36 para ukupno 226.324-80 K. Koliko će podpore užavati u starosti poslie 55 godine života, kao što koliko će imati nadnice u bolesti, to nam nije poznato.

Još nam nije poznato, kako će se vršiti ti ribari u ovu zakladu. Hoće li biti svi ribari, pa bili ih ne provlađuju dozvolom ribolova, a tim i obrtnici, koji plaćaju porez ili i oni, koji ribarski obrt ne plaćaju, a koji faktično ribaju. Još nam nije poznato, da li će u ovu blagodat uživati i oni ribari naši, koji su u isto doba i težaci, te koji po danu rade, a poslie ponoći idu na ribanje itd. Čujemo, da osnova je sastavljena za uplatu poput one kotarskih bolesničkih zadruga, ali neznamo, tko će s njom upravljati i na koji će se način pobirati članarina. Nije dosta reći ove osnove, dali treba znati, kako će ista biti rukovodjena.

Mi ne nićemo lijepe namjere predsjednika gospodarske kuće carevinskog vieća gr. Baernreithera, da načelo obveze za pomorce i ribare proti bolestim, nesrećama u starosti i nemoći nije samo zahtiev čovjekoljublja, već zahtiev pravdnosti naprama jednom stališu, koji vrši teži i pogibeljni posao, ali kad sami ribari moraju doprinieti toj osjejugarni svotu od 226.324-80 K, pravica traži, da budustalni već unapried za svaku,

Povjestne crtice iz hrvatske prošlosti Šibenika.

9. Šibenčani dograđuju porušeni grad.

Veliko bijaše veselje u Veneciji kad se je Falier slavodobitno povratio. Ratni plien, mnogi taoci i ratni sužnji uzveličavali njegov trijumf, a puk ga akklamirao kao obnovitelja stare slave i veličine republike.

Ipak bijaše kratkotrajna vlast mletačka u hrvatskom primorju, a za Šibenik mogao se Falier u senatu ponositi, da ga je porušio, da ga je ogulio i zapalio i ništa više, jer nit posade ni predstavnika mletačkoga nije moglo biti u porušenom gradu izmedju mrtvih, dok spaseni od pokolja pobježdoše, da mu se ne predaju na milost i nemilost. Slied događaja to što rekomo najbolje potvrđuje. Već početkom god. 1117. počnu se osjećati strašni potresi u Veneciji i u čitavoj Italiji, gradovi se ruše, vatra se poradja, stanovnici ostaju zasipani pod razvalinama, strah i žalost zavlađa i tako nastadoše iza slave i veselja, kobni dan i tuge i žalosti.

Stjepan nije mogao lahko pregoreti Dalmaciju, te zato sakupi vojsku i podje s njom do primorja, da ga povrti hrvatskoj kruni. Glasovi o tomu stigli su i u Mletke.

Dok je dužd tužno zabrinut bio nad domaćim nezgodam, Stjepanova vojska sretno je napredovala.

God. 1118. sabere Faliero kitno brodovlje i sjajno oboružano konjanitvo s lombardskih ravnica, te ga preveze u Dalmaciju. Čim prispio u Zadar, požuri se da udari na hrvatsko-ugarsku vojsku, da odmah u jedan mah u prvaj vatri kao onomlani prvi neprijatelja. Po svom običaju sam je sudž i ovaj put sudjelovao u bitci i borio se kao prosti vojnik. Kao vojniku slava mu bila! . . . Na nesreću svoju bude odmah u početku bitke smrtno ranjen, te su ga morali odnieti s bojišta. Konjanitvo borilo se još za koji čas, ali ne videći pred sobom vojvode svoga, prepadne se i smete. Ostavljajući mrtve na bojištu, stadoše u najvećoj smetnji bježati u Zadar. Mletčani biše do nogu razbiti. Svi gradovi osim Zadra skinuše zastavu sv. Marka i pokore se opet hrvatskomu banu. Mrtvo tielo duždevo odniese na galiju, da ga prevezu u Mletke zajedno sa ostancim vojske. Tamo su

očekivali vesele vijesti, jer nisu sumnjati o tom, da će Ordelefo novo slavlje slaviti, a kad tamo, koliki užas zavlađa medju građanima, kad ugledaše tek ostanke brodovlja, nešto malo preostale vojske, a k tomu još i mrtvoga dužda!

Novi dužd, starac Dominik Michieli, odlučio sve moguće učiniti, da ono malo što je preostalo u Dalmaciji spasi. Izabere poslanstvo do kralja Stjepana i utanači primirje na pet godina po kojem ostade Mletčani Zadar, a poslie se to opet produžilo na pet godina.

Sad je iza toga god. 1122. dužd odplovio sa brodovljenj na iztok u pomoć Križarima.

Kroz to vrijeme Šibenčani stali dograđivati svoj porušeni grad, iztriebiše razvaline i ogarine, te opet sazidaše kule i bedeme, popraviliše kuće i druge zgrade, pak kroz malo godina a uz velike žrtve svojih preživljenih stanovnika, uz pripomoci susjeda i možda uz onu istoga kralja, Šibenik uzkrasne iz svoj pepela kano mlada Feniks, jači i uredniji nego li je bio.

Dužd Michieli ne smetne s uma sramotu svoj rodnooga grada, te čekao zgodu da osveti smirni rodni svoga predšastnika.

Dok je dužd sretno vojevao u dalekom iztoku, Stjepan god. 1124. sašao u Dalmaciju i bio je liepo primljen. Sačuvana nam se onodobna izprava, u kojoj Stjepan kralj ugarski i hrvatski u sprnju gorirečene godine potvrđuje Trogiranim i Splječanim ona prava i povlastice, koje im je kralj Koloman priznao, obveznu se zakletvom.

Jeli kralj Stjepan tom prigodom bio u Šibeniku, nemamo tvrdih dokaza, ali sva je prilika da ga je posjetio, i da ih je pohvalio i obdario za junački odpor proti mletačkoj navali, sokoleći ih na uztrajnost i vjernost prama svom hrvatskomu kralju. Nije preduzetno dapače pomisliti, da je obnovljeni Šibenik bio obskrbljen hrvatsko-ugarskom posadom, kao što i susjedni mu Biograd.

Viest o dolazku kralja Stjepana u Dalmaciju, liepi doček kojim su ga susretali primorski gradovi bolno odjekne u Veneciji, pak se neustrpljeno čekalo povrtak mletačkog brodovlja, i prilžno poručivalo mletačkom Duždu u dalekom iztoku da se žuri.

I zbilja god. 1126. dužd Michieli s pobjedonosnom svojom mornaricom dolazeći iz Pa-

a ne da se dodje sa gotovom osnovom i da im se pod n o s nametne ko volovima jaram za cijelog njihovog života težki teret izplate ne male svote uz nikakovu korist.

Dopisi.

Komiza, 28. studenog 1909.

Radi primanja ribe sa strane tuđinskih tvorničara, uz koje moraju (a neznamo zašto, Dr.) i neki naši pristajati, postao je u našem mjestu ojači spor. Tvorničari hoće da radi primanja ribe pogodbu po svoj način tumače i neče da čuju pravedne razloge ribara. Ribari u zaštitu svojih prava bili su usilovani uteći se okružnom sudu u Splitu, koji ima ovih dana da rieši nastali spor.

Već unapred moramo reći, da nam je žao, što se dolazi do ovakova sukoba u ovako važnom, možemo reći životnom pitanju po naše mjesto, ali s druge strane doći će na javnost mnogo stvari što će nam najbolje potvrditi, što se svega ne događa sa strane tuđina u našoj Dalmaciji.

Obrana proti tuđinu, koji je došao u našu zemlju, da samo utuče naše ljude, a onda i siromašnog ribara treba da bude obća. Od njih nas može spasiti samo obća organizacija svih ribara u pokrajini. Pokrajina pak mora, da uzme ovaj veličan posao u svoje ruke, kad je centralna vlada ostala, a ostati će i unapred (a prem dobro informirana) na molbe ribara i domaćih tvorničara gluha. Pokrajina mora da se zauzme za jadne ribare i stavi se u položaj da im obezbijedi obstanak. Naši ribari mogu najbolje znati koliko gospoda tvorničari drže do svojih obveza. Jedno pitanje ostaje otvoreno, a to je, od kuda toliko fondovi i zašto ih troše (t. z. kartel). Znamo da im je svrha satiti i uništiti domaće ribare i tvorničare, a što gospoda misle onda?

Vrieme je da ovo prestane i da se ovo pitanje rieši po pravici, jer bismo inače morali vjerovati, da u Austriji gospoda a la Kestraler imaju uvijek pravo i akromp se je našao ministar, koji je znao reći svoju u obranu države, a ne publike.

(Tužaba u ovom pogledu primamo sa više strana pokrajine. Mi ćemo se na sve ovo izvršiti u jednom od narednih brojeva. Ured.)

Zadar, 25. studenog 1909.

Vjera i crkva. Primamo od pouzdane i nepristrane ličnosti i rado uvršujemo. Vjest koju je donela i „Hrv. Rieč“ dne 24. studenoga kao i vjesti koje se pronose po raznim novinama o promjeni u dalmatinskom episkopatu, iz obavijesti i razjašnjenja crpljenih, tendencioznog sadržaja, ne odgovaraju istini, te su skroz nemtemeljni.

Metropolita Dvornik podpuno oporavljen upravlja točno sa svojom prostranom nadbiskupijom obavljajući sve dužnosti, dieli potvrdu, po hadja župe, poduzima razne odluke u korist crkve i svećenstva, prisustvuje konferenciji i raznim izpitim i svečanim asistencijam itd.

Treba ovdje iztaknuti, da je kapitularski vijka ne msgr. Borzatti, već kanonik msgr. Angieleski Pisevoli, osoba čestita, duševna, radišna baš na svom mjestu, samo politički protivnici mogu što šta takova o nadbiskupovj odreci et similia u sebične svrhe izmisli, ali to su samo pia desideria.

Priznajemo da je preuzvišeni metropolita imao, te ima dandanu neudgodnost sa strane nekih krugova i to jednog glagolice radi. Ali kao duboki poznavac naših prilika i kao dični sin hrvatske majke, pun ponosa neustrašivo i junački vodi dostojanstvenu borbu za

lestine zaskoči neke gradove u hrvatskom primorju, koje je zatekao bio nepravne, jer nisu očekivali, da bi mletački „križari“ mogli ruke svoje omastiti krvlju kršćanskom.

Mletački povjestničari kažu, da je tada dužd osvojio Spiljet i Trogir, dok naši vele, da nije. Povjestina je ipak činjenica da je dužd krenuo prema kraljevskom Biogradu da ga osvoji. Za Šibenik nema dokaza, da ga je osvojio, pače niti da je pokušao to učiniti jer je on postao bio kao i prije „inexpugnabile castrum.“

Svom silom i biesom baci se dužd na Biograd, g provali u nj. Vojski svojoj obeća plien cijeloga grada, i dozvoli joj da radi što je volja. Grad razori do temelja neka mu se zaire trag za sve vjekove.

Mletčani srušivši Biograd, koji je kao kraljevski grad spominjao svakoga na slavna vremena Petra Kresimira i Zvonimira, htjeli su izbrisati s lica zemlje uspomenu na kraljeve hrvatske i njihova prava na Dalmaciju, ali nepobitna povjest osiat će za sve vjekove „magistra vitae“.

očuvanje naših narodnih svetinja i narod hrvatski mora biti — i biti će mu — hranin i zahvalan.

Pokrajinske vijesti.

Sastanak liečnika. Ovih dana liečnici su imali sastanak u Dubrovniku, da se dogovore glede nekih stalezkih pitanja.

U legiju hiljade. Ugledni rodoljub g. Miho S. Biečić upisao se u broj od 1000 za Družbu Sv. Cirila i Metoda za Istru, s uvjetom da će sakupiti ili darovati kroz godinu dana u korist Družbe K 100. Evala rodoljubnom kapetanu gosparu Mihi! Ugladali se i drugi!

Klastrioci maslinā i dojdne godine, koja eto pristupa, bili će poslani od Vlade u narod, da ga pouče, kako se čiste i drže u redu masline. Mi preporučamo našim težacima, da se tom naukom okoriste i da ne vade svoje masline iz zemlje.

Imenovanja. Njegovo Velikantstvo, imenovalo je za naredni Svesgodinji rok počasnog kanonika i rektora rimsko-katoličkog teološkog središnjeg zavoda u Zadru dr. Antuna Gijvoja, protosingela i počasnog prisjednika grčko-istočne konsistorije u Zadru profesora na grčko-istočnom bogoslovnom zavodu Serafina Kalika i upravitelja državne gimnazije s talijanskim nastavnim jezikom u Zadru Jurja Lušića, članovima pokrajinskog školskog Vieća za Dalmaciju.

Spiljetska diletska družina, javljaju nam, predstavljala je dne 28. studena u občinskom kazalištu „Za večerom“ dramu u 3 čina od gosp. Prybyszevsyga, te komediju u 1 činu „U civilu“. Kao uvijek iztakno nam se vrlo naš glumac Bonačić u uložu Karla Zdraskyja. Imali smo prigode viditi istu dramu predstavljati sa pokojnim glumcem Dimitrijevićem u uložu Karla Zdraskyja. Neču da preferiravam, ali mirne duše mogu kazati da gosp. Bonačić neostaje ništa za Dimitrijevićem. Veoma dobar je bio u II. činu, a u svim uobće na mjestu. Vriedno je pohvaliti gospodju Uvodić te gospodjicu Montana. Iste večeri davali su komediju u I. činu „U civilu“. Tu smo opet vidili Bonačića koji je spasio čitavu komediju sa njegovim umjetnim vicevima te njegovom glumačkom vještinom. Zalostno bi bilo da izgubimo Bonačića.

Iz grada i okolice.

Ružne pojave. Kako je poznato u Šibeniku se nastoji svim silama ne bi li se pribavilo škole, koje odgovaraju broju pučanstva i razvitku grada. U tu svrhu ponudio je dapače jedan gradjanin pomješća svoje kuće bezplatno za slučaj da se ovuđe ustanovi trgovačka škola. Sada se imaju zavesti u izdru večernji tečajevi za trgovačku pouku. Već su izabrane nastavnice sile, koje će uložiti svoje znanje, da podhvat uspije. Malo tko mari tu za nagradu, niti je slučaj da će tko biti pri ovome nagradjen prema zaslugi; svakome je više pred očima svrha ustanove. Školska je vlast dragovoljno ustupila za ovu pouku pomješća mjestne realke, za koja občina je dosta troška uložila i plaća vlastniku najam. Nego i tu treba, i ako formalno, jedtan ravnatelj, a ta je čast zapala gosp. upravitelja realke. On posla tu nema, jer u koliko bi ga bilo, kao i do sad, opremat će ga drugi. I što nitko ne bi bio pomislio, nastala je poteškoća baš kod ravnatelja. On, rođen Šibenčanin, bogat po kući, za čast, koju bi obnašao, traži mastnu nagradu, dok je iste časti prije njega bio spravan bez ikakva honorara da se primi drugi, nešibenčanin; Ovakove ružne pojave morale bi za uvijek prestati, a osobito kad se radi o gradskim interesima. Eto, to je ona kontrola, koja je za uvidjavna čovjeka bila od nužde i koju su „prijatelji“, — koji su nam inače dosta toga pričali — htjeli prebaciti lukavo i za fintu na drugoga. — Ako tko želi, poslužiti čemo ga.

Trgovački večernji tečajevi odpočet će na mjestnoj realci dnevom 5. prosinca o. g. Tečaj će se držati nedjeljom i svečanim dnevima od 10 sati do podne, a u rabotne dane od 7 do 9 sati u večer. — Prijamni izpit obaviti će se dne 3. prosinca u 7 sati po podne također u prostorijama realke. Dne 4. prosinca u 7 sati po podne bit će obznanjeni prijavitelji o uspješnu prijamnog izpita. U isto doba primat će se školarina od 2 K mjesečno. (Za cijeli tečaj školarina iznosi 12 K) Za ove tečajeve ministarstvo bogoštovlja i nastave udjeljuje subvenciju od 1500 K. Obćinsko vieće šibenskoo u svojoj sjednici od 28. proš. mjes. glasovalo je u ovu svrhu podporu od 300 K za troškove namještaja razsvjete, za razsvjetu i za javnu poslužnika.

Do čega dolazimo? Plaću nam prijatelj iz Zadra: Hrvatsko veštačko društvo „Jadran“ dalo se slikati od jednog fotografa. Dotični fotograf izložio je tu sliku u svom izlogu; a posle toga bilo je tu opaziti nešto, što se ni u najdivnjem dielu sveta nebi učinilo, t. j. staklo izloga je da slika bila, poplucano je na način da nije bilo moguće više sliku razabrati. I to je „la civiltà di Zara.“

Gosp. Milan Rakvin, porezni činovnik, premješten je odavle u Pag. Njegov odlazak iz Šibenika upravo je žalji, jer je g. Rakvin bio kao činovnik zbilja sa svakog pogleda na svom mjestu, a u druztvu čašćen i ljubljen radi njega značaja i rodoljublja. U Šibeniku ostavlja se to najljepšu uspomenu. Želimo mu u novom boravištu svaku sreću.

Antonije Strazičić na naše neoborive dokaze o neurednostima na Poljodjeljskoj školi odgovara, da ipak nismo dokazali, da ona „nema uslova“. Ovakoo mogu da govore samo bezobraznici. Mi smo dapače rekli, da škola ima uslove, da se razvije, a da njezin razvitak ne može doseći visinu radi toga, što osoblje, a u prvom redu uprava pa i cijela naučna osnova neodgovara. On prelazi preko drugih naših neoborivih činjenica, a to o toga, jer se Antonije boji istine, kao i vrag krštene vode. O nekom dugu vrhu njegovih članaka velimo mu da smo s njim svaku likvidirali, samo ne još onu o hodočašću i o obrani svetog što je truležno ne samo kod nas, nego ma gdje bilo. Želi li i ovo, nek nam se javi.

Novi uvjeti brodarskih priznanica. U plavidbenim druztvima „Dalmatia“ i „Ragusae“ stupili su na snagu novi uvjeti brodarskih priznanica (polizice di carico), gdje je ministarstvo trgovine odobrilo poslie oduljih pregovora s pomenutim druztvima i zanimateljima. Ovi novi uvjeti brodarskih priznanica, koji bi imali da uvedu olakšicu i poboljšanje u interesu stranaka koje ukrcavaju, te stvaraju odnosni pravni temelj za promet s robom duž obala, utječu vrlo povoljno na dalmatinske saobraćajne prilike.

Za obranu našeg vina. Zemaljskog Gospodarsko Vieće obratilo se je na c. k. ministarstvo financija u Beču, obširno obrazloženim predstavkom, zahtijevajući, da naša pokrajina ne bude oblerćena novim nametom na vino, pri prodaji na malo. Istodobno obratilo se je i na c. k. ministarstvo poljodjelstva, da se i ono sa svoje strane zauzme za povoljno rješene ovog vitalnog pitanja za naše vinogradarstvo. Obćinsko vieće šibensko dne 28. prošlog mjeseca također je u ovom smislu glasovalo posebni zaključak.

Brzojavna služba bila je otvorena dne 22. studenoga t. g. kod poštanskog ureda u Stankovu.

Kretanje parobroda. Kroz prošli mjesec ušlo je u našu luku 226 parobroda austro-ugarskih i 16 jedrenjaca, zatim dva talijanska parobroda i 11 jedrenjaca. Ukupno tona 62.464.

Izvoz karbita. Jučer je odputovao iza kako je nadopunio teret karbitom parobrod „Meticovets“ za Leithu Englesku.

Šibenska Glazba? odsvirala je u nedjelju pred Sokolom vrlo liepo najavljeni program. Naredni koncert iste glazbe bit će u nedjelju dne 5. t. m. na obali, eventualno na Malom trgu, u 11 sati prije podne.

Ratno brodovlje, koje se je od petka nalazilo u našoj luci, jučer u jutro krenulo je put sjeverne Dalmacije na vježbe. Pogovara se, da će jedan od ratnog brodovlja biti smješten u našoj luci na stalno boravište, u kom slučaju nastale bi u častništvu ratne ladje „Schwarzenberg“ neke promjene.

Iz hrvatskih zemalja.

Hrvatsko podporno društvo u Pragu. Narodni metena blagopokojni biskup J. J. Strossmayer osnovao je poklonivši veleušnu 1000 K kao glavnicu u Pragu, Hrvatsko podporno društvo u Pragu a svrhom mu je označio podupiranje siromašnih i vriednih Hrvata u prvom redu akademičara. Kako društvo djeluje i kako je vrlo korisna i humanitarna institucija svjedoči dosadašnji rad i djelovanje. Razdijeljeno je podpore slušačima visokih škola praških u prvot godini u iznosu od 580 K, u drugoj 750 K a tani je podjeljeno podpore preko 1500 K. Društvo je upućeno na doprinose i darove članova doprinosnika i dobročinitelja.

Obraća se s toga ovim putem na javnost, da ga u njegovom nastojanju oko ublaženja biede siromašnih i vriednih akademičara podupre. Tom prilikom odbor se najusrdnije zahvaljuje svim, dosadašnjim dobročiniteljima na simpatijama, koje su podupriješ držlvo izkazivali i čvrsto se nada, da će im se odsad pridružiti još mnogo više novih članova. Redovita glavna skupština druztva održavala se 4. o. m. j. te je nakon formalija i promjene pravila druztvenih izabran za školsku god. 1909/10. ovaj odbor: Predsjednik J. U. Dr. Janko Vodvarka; podpredsjednik J. U. C. Franjo Matić; blagajnik Roko Bradanović; veletrogovac; tajnik Fran Šolc, ing. cand.; odbornici: Dragutin Katušić ing. cand. i Ljudevit Kres, ing. cand.; zamjenici: Dr. Josip Etel i Hanibal Caponi ahs. pharm. Revizori: Stjepan Rovednjak ing. cand. i Ivan Prudan, pravnik.

Svečana akademija za Gaja u Beču. Hrvatsko akademično društvo „Zvonimir“ i Hrv. pripomočno društvo uz sudjelovanje ostalih

slavenskih druztava u Beču priredjuje 11. prosinca 1909. u Kursalonu grada Beča (f. Stadtpark) svečanu akademiju u proslavu stote obljetnice rođenja Dr. Ljudevita Gaja. Konferenciju o životu i radu drži: Dr. Ferdo pl. Šišić, univerzitetški profesor i narodni zastupnik. Vlastiti prigodni proslav recitacije književnik i narodni zastupnik Dr. Ante Tresić-Pavičić. Prijateljski sudjeluju u muzikalnom dielu sljedeći umjetnici: Gospodja Frida Uković pl. Vučediolska; gđica Ema Färber, konservatoristica; gđica Hermina Peschl, konservatoristica; gđica Ida Trautner konservatoristica; gospodja Oskar Dachs, virtuos na glasoviru; gospodin profesor Henrik Geiger solo-cellist; gospodin Juraj pl. Peteani operni pjevač; gospodin Nikola Zec, operni pjevač; Slavensko pjevačko društvo. Program i posebne pozive odposlati čemo doskora; iste će priredjujući odbor — kojemu je predsjednikom književnik i nar. zastupnik Dr. Ante Tresić-Pavičić — razaslati i diljem domovine. Dobrovoljni prinosi primaju se sa zahvalnošću i šalju na adresu: blagajnika, gosp. Stjepana Car, fil. IX/2. Beč-Währinger Gurte 88, III/14.

Za organizaciju pomoraca. Javljaju iz Trsta: Naši ljudi u Trstu počeli su se živo zanimati pitanjem o osiguranju pomoraca, koje upravo sada dozrieva u naročitem odboru bečkog parlamenta. Bilo je naravno, da se s tim pitanjem najviše pozabavilo društvo „Jadran“, koje je stvoreno u prvom redu za pomorce. Odbor „Jadrana“ radi, sada na promjeni pravila, kako bi se u krilu druztva moglo riešiti pomorsko osiguranje za naše pomorce. Uspije li to djelo, „Jadran“ će oživjeti i postati će važnim faktorom u našem pomorskom svijetu. Ali jer za stvar treba zagrijati interesirane pomorce, koji su najmanje upućeni u sudbinu, što im se pripravlja, odlučilo je društvo „Jadran“ da skrovi danu priredi u Tistu veliku javnu skupštinu mornara, da se na istoj razpravlja o tom životnom pitanju. Na skupštini će govoriti i trščanski zastupnik dr. Rybaž, koji radi u istom odboru sa dr. Tresićem. Upozorujemo već danas naše ljude na ovu skupštinu, a naše novine molimo, da prenesu ovo par redaka, da ganemo šilni taj naš pomorski svijet, i da ga privredimo u narodno kolo za njegove vlastite interese.

Ustanost! prestaje izlaziti od nove godine. Tako javlja „Pokret“. A i bolje, bar ne će proždriati toliki šilni narodni novac. Rado bi znati, koliko je zemaljska tiskara zaslužila do sada za tiskanje „Ustanosti“.

Povratak Bosanskih emigranata iz Turške u domovinu. Aneksija Bosne i Hercegovine nateže je zatekla bos. herc. Muslimane. Fakt prisajedinjenja tih zemalja Austro-Ugarskoj monarhiji, kobno je odjeknuo kod muslimanskog naroda u Herceg-Bosni. Pa jedno to, a nešto opet i druge okolnosti doneseše kod muslimanske braće za posljedicu: pokret za seobu iz domovine. Činjenica ova morala je baciti u brigu i žalost svakoga patriotu i slavenu. Što znači seoba za jedan narod kao i za najbližu mu okolicu (mislimo ovdje ostalu braću po krvi i jeziku — i ako vjerom razdijelenu) to može znati samo onaj koji je draga otačbina koju su muslimani pošli da ostavljaju, a na čija ognjišta gleda tuđin, da ih onda naseli sa svojim „kulturnim“ sljedbenicima mađarske i germanske pasmine. Opasnost je zaprijetila zbilja velika! Ali u zadnje vrieme stižu u tome pogledu ufešni glasovi iz cijele zemlje, a to je, da je pokret za seobu prestao, i osim toga još rodnostina vjesti, da se oni musliman koji u ovo vrieme napuštise domovinu nazad povračaju iz Turške u Bosnu. Tako se je ovih dana povratila u domovinu ugl. u Posavinu porodica Muhamedbegovići. Glasovi ovi moraju obradovati svakoga rodoljuba. Dakle ipak se uvidilo da je najbolje na „rodjenoj grudi“. Braći našoj kod kojih ljubav prema rodjenoj grudi prevladala sve druge osjećaje, želimo svaku sreću na povratku u domovinu.

Afera s otrovnih pilulama. U aferi s otrovnim pilulama kao da je došla istraga do stalnih rezultata. Posebno poverljivost, sastavljeno od zastupnika policije i vojničkih oblasti, poslo je na lice mjesta, da izpita materijal a da bude u blizini osumnjičenog atentatora, da ga odmah uapsi, bude li sumnja opravdana. Atentator ima biti jedan nadporučnik u posadi jedne austrijske pokrajine. On je preteriran, a jedan drug vidio je kod njega isto takovu kutiju otrovnih pilula; kokove su poslale štopski častnicima. Po narodnosti je Poljak. U ovu posadu ođastan je šef bečke policije i jedan štopski častnik. U večer je došao brojav, da je dočini častnik predveden, na preslušanje povelu su organi bečke policije na licu mjesta premetajuć, te su našli mnogo kompromitirajućeg materijala. Preslušavanje je trajalo do u kasnu noc.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Hrvatska Vjersijska Banka - Podružnica - Šibenik.

Bankovni odjel - - - - - Dionička glavica - Mjenjačnica - Zalagaonica

Prva uložke na knjižice i konto ko-
rentu i ček prometu; eskomptuje
Otvajta inkaso, pohranjuje i upravlja
mjenice.
Vrednime, Devalze se preuzimaju naj-
klijantije. Izplata na svim mjesima
i imoznistva obavljaju se przo
i uz povoljne uvjete

◆ Dionička glavica - K 1,000.000
◆ Podružnica u SPLITU i ZADRU.
◆ CENTRALKA DUBROVNIK -
Pružava zaklada i pritičli K 150.000.

Hrvatska tiskara u Šibeniku.

preporučuje svoje bogato obnovljeno ska-
dište tiskarnica za občine i župne urede.
Naručbine se obavljaju brzo i
tačno a cijene su vrlo umjerenne.
Najmodernije posjelnice i vjenčane karte uz
vrlo umjerenne cijene izradjuje

Hrvatska tiskara u Šibeniku

Junom od 10 do 12 podne
od 3 do 6 sati, mogu da iz svih predmeta,
ponudjavam njezine ovojimjstine relikve.
jednog člaka primam na stan i hranu.
Gjorđe Purić-Dragojević
ušteđi Bovanove škole

Loze navrnuti i korenjacl.
Ovoja navrnutca 29. i do 2. prošinca
biti će na skladištu navrnutih loza dalma-
tinskih kao: Plavina, Babić, Maršitina na
podlozi Aramon X Rup. G. I., Rip. X Rup.
3309 i Rup. Monnicola uz jetimih cijena i
po dogovoru.
Skladište se nalaze u Šibeniku i Zlatnu.
Svaki koji treća dobre loze i uz cijenu, neka
se obrati na upravitelja, koji se nalazi u
Šibeniku hotel "Binar" i Zlatnu kod Stipe
Makale ovih dana sa lozama.
Uporozujem na dobre i jeftine loze!
S postovnjem
Foret i drug, Petrina-Lozan, Komen (Primorsko).

Šivaci strojevi

Šibenik, glavna ulica, 25
dajmo.
Šibenik, glavna ulica, 25
dajmo.
Šibenik, glavna ulica, 25
dajmo.

I. hrv. tvornica voštanih svieća Vlad. Kulića u Šibeniku.

Najzadnja moda!
Prpomunjuc se bližim se veslovanjem
u mogućnosti svakom zahlevu udovoljiti.
radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam
odiel i kaputa za gospodu. Ova se odieia osobito odlikuju
spjela od jedne glasovite krojačnice velika količoca gotovih
javljam štovanomu građanstvu, da mi je ovih dana pri-
* Šibenik *
Pio Terzanović.
Djene vrlo niske!

Veliko skladište gotovih odieia za gospodu
Saisona 1909-1910
Pio Terzanović * Šibenik *

„Gospodarska sveza“
Svim našim trgovcima preporuča se
Svoj k svome!
napišite
centrala za ukupnu kupoprodaju
u Ljubljani.
Regist. zadruga sa ograničenim jamstvom.
Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko
Hrabri Škerli, Trst, Via Giorgio Galati,
Telefono 2110 Internam. Prodaje na veliko.
grah, kumpir, žito, brašno, petrolej,
ulje, slanu i t. d.
14-24

Čudo Industrije!
Samo 3 Krone 40 para
nikel anker-rem-
hor ura sistem Ros-
kopf sa lancem, sa
crtstom 36 sati du-
cni anker-strojem,
sa helmi kazalom,
za krenite stof sa-
mo 3 K 40 p. 14 ka-
rati zlatni preska s
pravim diamanom
samo 5 kruna.
Udova Marija Holzer
Krakov 65, St. Gerudy 29.
Inštorvat cehlik sa više nego 1000 silka zlatnih
i srebrnih svirač, na zahlevo babaar i banko.

Mladic
Vješt poslu pišarne i
dopisvanju na hrvat-
skom i talijanskom je-
ziku, mogao bi da se
tome posveti 2 do 3 sata dnevno.
Svima nam trgovcima preporuča se
Svoj k svome!
napišite
centrala za ukupnu kupoprodaju
u Ljubljani.
Regist. zadruga sa ograničenim jamstvom.
Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko
Hrabri Škerli, Trst, Via Giorgio Galati,
Telefono 2110 Internam. Prodaje na veliko.
grah, kumpir, žito, brašno, petrolej,
ulje, slanu i t. d.
14-24

Objava.
Čast mi je javiti p. n. obistinju, naj-
skor rješenja i potvrđivanja, da sam nau-
mio doskora otvoriti ovdje prvu ovakove
vrst na našem jugu

Formica papirnati vrecica
za trgovacku porabu.
Na to sam se odlucio i razloga, što
je došlo iza ovakove stvari morao nase
obstinivo obratiti van pokrajine i podupri-
mati svojim novcem ljudia poduzeca.
Moja tvornica papirnati vrecica bit će
uredjena sasvim po zahleovima moderne
tehnikie i biti će snabdjevena sa onim raz-
nim materijalom, što zasjecca na ovaj obrt.
Prana tomm očekujem, da ću u ovom pod-
hvatu bit izdašno podpomozen i i podčas-
ćen cijenim naručavana iz svih zemalja,
gdje je naseg naroda.
Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zoric
trgovac i posjednik,
Šibenik, 21. listopada 1909.

M. DOMIČA
Spit, br. 355.
Primalju se odieia za kemicko čistene kao:
odieia, urasna, za šehinju, kazaljite i pisecve
koze hid, razumije se sve u cjelini čisti se sa
strojem „UNIVERSAL“
kao tako parno bojadisanje gore navedenih
predmeta.
Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno
za Šibenik prima i predaje:
LIX.
Glavna ulica.